

چالشی عاشقانه: پژوهشی کیفی در زمینه تجربه زیسته چالش‌های عشق در جامعه دختران دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی

مهتاب اسماعیلی‌پور^۱، اعظم نقوی^۲، مریم فاتحی‌زاده^۳

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: پژوهش حاضر با هدف شناسایی چالش‌های احساس شده توسط دختران دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی در پدیده عشق انجام شد.

مواد و روش‌ها: روش این مطالعه، کیفی و جامعه مورد نظر شامل دختران مجرد دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی ۱۸ سال به بالای شهر اصفهان بود. اطلاعات به وسیله مصاحبه عمیق با ۱۶ دختر دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی جمع‌آوری گردید. شرکت‌کنندگان از طریق نمونه‌گیری هدفمند از بین دختران مراجعه‌کننده به دو مرکز ارایه دهنده خدمات به افراد دارای معلولیت جسمی - حرکتی انتخاب شدند. داده‌ها بر اساس شیوه Colaizzi مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: چالش‌های دختران دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی در بحث عشق به طور کلی به دو دسته چالش‌های مربوط به دنیای درون و بیرون تقسیم گردید. چالش‌های درونی شامل «تجارب شخصی، ترس‌ها، باورها و دفاع‌های روان‌شناختی» و چالش‌های بیرونی شامل «قانون، فرهنگ، پیشنهادها و حمایت‌ها» بود.

نتیجه‌گیری: افراد دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی هنگام برخورد با عشق با چالش‌هایی مربوط به خود و جامعه مواجه هستند که توجه به این چالش‌ها، می‌تواند در زمینه توانمندسازی این افراد جهت برخورد مناسب با آن‌ها کمک‌کننده باشد.

کلیدواژه‌ها: فرد دارای معلولیت؛ معلولیت جسمی؛ فرد مجرد؛ عشق

ارجاع: اسماعیلی‌پور مهتاب، نقوی اعظم، فاتحی‌زاده مریم. چالشی عاشقانه: پژوهشی کیفی در زمینه تجربه زیسته چالش‌های عشق در جامعه دختران دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی. پژوهش در علوم توانبخشی ۱۳۹۹؛ ۱۶: ۲۰۷-۲۰۱.

تاریخ چاپ: ۱۳۹۹/۷/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۷/۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۶/۱۳

توجهی از انسان‌ها است (۸). به نظر می‌رسد نگاه متمرکز بر یک ناهنجاری بدنی، نگاه رایجی در جوامع به افراد دارای کم‌توانی باشد و این دیدگاه می‌تواند بر تجربه عشق به میزان زیادی تأثیرگذار باشد. اولین نگاه بیشتر اوقات بر نقص فرد متمرکز می‌شود و گاهی نقص بدنی، پایانی بر تجربه عشق است (۹). این مسأله که افراد دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی چقدر به ازدواج و مسایل عاطفی تمایل نشان می‌دهند، می‌تواند دلایل زیادی داشته باشد. این که یک فرد دارای کم‌توانی از لحاظ اقتصادی در چه سطحی قرار دارد (۱۰) و این که دید اجتماعی غالب نسبت به فرد دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی چیست (۱۱)؟ بر این مسأله تأثیر می‌گذارد. بر اساس نظر برخی پژوهشگران، افراد دارای کم‌توانی در ایران، با وجود تمایل به ازدواج، اما به دلیل محدودیت‌های اعمال شده از سوی خانواده و جامعه، از ازدواج می‌ترسند (۱۲). اغلب زنان دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی، به طور قلبی به تجربه عشق، ازدواج و در نهایت، داشتن فرزند علاقمند هستند، اما از آینده نامعلوم و شرایط آن واهمه دارند (۱۳). عوامل گوناگونی بر تجربه عشق اثرگذار است که یکی از این عوامل، عامل جذابیت ظاهری است (۱۴). ساختار جسمانی، از جمله عوامل تأثیرگذار بر جذاب

مقدمه

عشق از زیباترین و پرمعنائترین مفاهیم به شمار رفته و واژه‌های آشنا در تمامی فرهنگ‌ها، ملل و جوامع است (۱). این مفهوم انتزاعی تعاریف گوناگونی دارد و معنای واحدی برای آن در نظر گرفته نشده است. به عبارت دیگر، هر کس مبتنی بر تجارب و حال درونی خود معنای متفاوتی برای آن می‌شناسد (۲). اهمیت عشق برای انسان‌ها تا آنجایی است که آن را لازمه ورود و دوام یک رابطه می‌دانند و این نکته برای زنان از اهمیت بیشتری برخوردار می‌باشد (۳). عشق، دوست داشته شدن و نیاز به تعلق داشتن از نیازهای اساسی در هرم Maslow (۴) است، اما تجربه عاشق شدن و معشوق بودن لزوماً برای تمام انسان‌ها اتفاق نمی‌افتد. گروهی از افراد جامعه که شاید این نیازشان مورد غفلت جامعه و خانواده قرار می‌گیرد، افراد با نیازهای خاص هستند (۵). بر اساس گزارش سازمان بهداشت جهانی، نزدیک به یک میلیارد نفر در جهان دچار نوعی کم‌توانی هستند که حدود ۱۵ درصد جمعیت جهان را تشکیل می‌دهد (۶) و این جمعیت در ایران حدود ۴ درصد می‌باشد (۷). بی‌توجهی به مسایل عاطفی و احساسی این گروه، به معنای نادیده گرفتن جمعیت قابل

۱- کارشناس ارشد، گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

۲- استادیار، گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

۳- استاد، گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

نویسنده مسؤول: اعظم نقوی؛ استادیار، گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

Email: az.naghavi@edu.ui.ac.ir

یافته‌ها توسط شرکت‌کنندگان در مصاحبه تأیید شد؛ به این معنا که هر شرکت‌کننده نتایج نهایی پژوهش را ملاحظه و میزان همخوانی یافته‌ها با تجربه خود را تأیید نمود. در مطالعه حاضر، تمامی ملاحظات اخلاقی شامل رضایت آگاهانه، محرمانه بودن هویت شخص و رازداری و داوطلبانه بودن شرکت در تحقیق رعایت گردید. کلیه مراحل پژوهش با شماره IR.UI.REC.1398.067، به تأیید کمیته اخلاق در پژوهش دانشگاه اصفهان رسید.

جدول ۱. راهنمای مصاحبه

ردیف	پرسش‌های اصلی پژوهش
۱	به طور کلی نظر شما در مورد عشق و ازدواج چیست؟
۲	چه موانع و چالش‌هایی را در ارتباط با موضوع عشق برای دختران دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی می‌شناسید؟
۳	برخورد جامعه و خانواده در ارتباط با موضوع عشق افراد دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی چگونه بوده است؟
۴	در زمینه عشق‌ورزی و ارتباط عاطفی تا چه میزان احساس کارآمدی دارید؟
۵	منابع حمایتی از سوی خانواده و جامعه در ارتباط با موضوع عشق دختران دارای ناتوانی جسمی - حرکتی چیست؟

یافته‌ها

مشخصات شرکت‌کنندگان در جدول ۲ آمده است. شرکت‌کنندگان همگی مجرد و بدون فرزند بودند.

میانگین سنی شرکت‌کنندگان، ۳۶ سال، کمترین تحصیلات، زیر دیپلم و بیشترین آن، کارشناسی ارشد بود. از لحاظ اشتغال، ۷ نفر از نمونه‌ها شاغل و بقیه بیکار بودند. بر اساس گزارش شخصی، شرکت‌کنندگان از تمامی اقشار جامعه از جمله اقشار ضعیف (۴ نفر)، سطح اقتصادی متوسط (۹ نفر) و اشخاص مرفه (۳ نفر) بودند. ملاک‌های اصلی ورود به پژوهش، سن بالای ۱۸ سال، جنسیت زن و دارا بودن معلولیت بود و اطلاعات فوق، پس از نمونه‌گیری بر اساس گزارش شخصی افراد از میزان درآمد و سطح اقتصادی خانواده مشخص گردید.

در تحلیل داده‌ها، دو مضمون اصلی در زمینه چالش‌ها و مشکلات شرکت‌کنندگان در رابطه با مفهوم عشق استخراج گردید. این دو مضمون شامل «چالش‌های دنیای درون و دنیای بیرون» بود. در جدول ۳ به مضامین اصلی و زیر مضمون‌ها اشاره شده است.

دنیای درون

زمانی که از شرکت‌کنندگان در رابطه با مفهوم عشق و چالش‌های آن سؤال شد، بخشی از گفته‌های آن‌ها اشاره به تجارب درونی زندگی آن‌ها داشت و این تجارب شامل تجارب درون زندگی شخصی شامل تجارب شخصی و جسمی (و تجارب درون ذهنی) مانند ترس‌ها، باورها و دفاع‌ها بود.

تجارب شخصی: تجارب شخصی و جسمانی دختران دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی از مهم‌ترین زمینه‌ها در بحث عشق بود. از دیدگاه شرکت‌کنندگان، ضعف جسمانی و سیر پیش‌رونده بیماری و مشکلات استقلال، سهم عظیمی در نگرش فرد دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی نسبت به عشق ایفا می‌کند. از طرف دیگر، هرچه سن افراد بیشتر بود، تمایزشان نسبت به رابطه با جنس مخالف و رابطه عاشقانه سردتر شده بود. شرکت‌کننده شماره ۱ گفت: «بیماری من در حال پیشرفت هست و داره نخاعمو درگیر می‌کنه، ممکنه شرایطم طوری بشه که حتی کنترل ادرارمو از دست بدم... کی با همچین شرایطی منو قبول می‌کنه؟».

بودن یا نبودن افراد در نظر گرفته می‌شود. بیشتر افراد دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی از این که نتوانسته‌اند در دوران نوجوانی و جوانی نگاه و محبت جنس مخالف را به خود جلب کنند، نوعی از سرخوردگی را تجربه کرده‌اند که به طور غیر مستقیم پیامی به معنای جذاب نبودن به فرد ارسال می‌کند (۱۵). نتایج مطالعات نشان می‌دهد که افراد دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی به عنوان افرادی در نظر گرفته می‌شوند که قادر به انجام کارهای شخصی خود نیستند (۱۶) و عده دیگری ممکن است که فرد دارای کم‌توانی را از نظر جنسی فعال نبینند؛ در حالی که صرف نظر از وجود پاره‌ای محدودیت‌ها، افراد دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی، از لحاظ احساسی و عاطفی مانند سایر افراد هستند (۱۷).

در ایران تحقیقات مرتبط با کم‌توانی به طور عمده بر نیازهای جسمی و روان‌شناختی متمرکز شده و با وجود جمعیت قابل توجه آن‌ها، نیاز به عشق و ازدواج و مسایل پیرامون آن در این گروه چندان مورد توجه قرار نگرفته است. در پژوهش حاضر به دنبال پاسخی برای این سؤال بودیم که دختران دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی صرف نظر از وضعیت تأهل و تجربه ازدواج، چه چالش‌هایی را در مسیر عشق تجربه می‌کنند؟

مواد و روش‌ها

به منظور دستیابی به تجربه مستقیم افراد، از شیوه پژوهش کیفی و از نوع پدیدارشناختی استفاده گردید. مطالعات کیفی به دنبال دستیابی به عمیق‌ترین تجربیات شرکت‌کنندگان واجد شرایط هستند. در چنین تحقیقاتی، پژوهشگر پس از جمع‌آوری اطلاعات لازم، بدون سوگیری شخصی به تفسیر داده‌ها می‌پردازد (۱۸). از آن‌جا که مطالعات کیفی با هدف تمییم داده‌ها به جامعه انجام نمی‌گیرد، نمونه باید به خوبی ویژگی‌های مورد نظر تحقیق را دارا باشد و به همین دلیل، از روش نمونه‌گیری هدفمند و گلوله برفی (۱۹) استفاده شد و از بین دختران دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی ۱۸ سال به بالای شهر اصفهان در سال ۱۳۹۸ نمونه‌گیری صورت گرفت و با مصاحبه با ۱۶ نفر، داده‌ها به اشباع رسید. نمونه‌ها از میان افراد تحت پوشش مؤسسات و خیریه‌های حمایت از افراد دارای کم‌توانی انتخاب شدند. همه افراد بر اساس تشخیص کمیسیون بهزیستی، دارای معلولیت بودند. معیار انتخاب شرکت‌کنندگان شامل سن ۱۸ سال به بالا، جنسیت زن و دارا بودن نوعی کم‌توانی جسمی - حرکتی در بدن فرد بود. روش جمع‌آوری اطلاعات، مصاحبه نیمه ساختار یافته بود که بین ۶۰ تا ۷۵ دقیقه در زمان و مکان مورد انتخاب شرکت‌کنندگان انجام گرفت.

در هر مصاحبه، پس از شکل‌گیری یک رابطه مناسب، از شرکت‌کننده درخواست گردید که داستان زندگی خود را با تمرکز بر عشق، ازدواج و روابط عاطفی تعریف کند و به بیان موانع و چالش‌های موجود بپردازد. به طور مثال، از آن‌ها درخواست شد تا دیدگاه خود و جامعه را نسبت به موضوع عشق و ازدواج دختران دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی بیان کنند. پرسش‌های مطرح شده در مطالعه در جدول ۱ ارائه شده است.

تمام مصاحبه‌ها با اجازه شرکت‌کنندگان ضبط شد. به منظور تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها، از روش تحلیل Colaizzi استفاده گردید. این روش شامل هفت مرحله «آشنایی با داده‌ها، ایجاد کدهای اولیه، فرمول‌بندی معانی، ترسیم شبکه مضامین، تعریف و نام‌گذاری مضامین، گزارش نهایی و اعتبارسازی نهایی» می‌باشد. تمامی فایل‌های صوتی کلمه به کلمه پیاده‌سازی و چند بار توسط هر دو پژوهشگر مطالعه و کدگذاری باز انجام شد. سپس تم‌ها و زیر تم‌ها تعیین گردید. صحت اعتبار

جدول ۲. مشخصات شرکت‌کنندگان مطالعه

شماره	سن شرکت‌کننده (سال)	نوع کم‌توانی (بر اساس تشخیصی کمیسیون بهزیستی)	نوع اشتغال	شدت کم‌توانی	سطح تحصیلات	سابقه بیماری در خانواده
۱	۱۸	منینگوسل، فلج و کوتاهی یک پا	تولید محتوا	متوسط	دانشجوی کارشناسی	خیر
۲	۱۸	کش آمدگی عضلات پا	بیکار	کم	دیپلم	خیر
۳	۲۴	پارکینسون، بی‌حسی پا	بیکار	شدید	فوق دیپلم	خواهر دارای کم‌توانی ذهنی
۴	۲۷	ضعف دست راست	بیکار	کم	دیپلم	خیر
۵	۲۷	ضعف عضلات پا	بیکار	شدید	کارشناسی ارشد	برادر دارای کم‌توانی جسمی
۶	۳۵	اسکلرودرم، ضعف عضلانی	فعالیت در بورس	متوسط	کارشناسی ارشد	خیر
۷	۳۶	کم‌کاری مچخه، لرزش صدا و بدن	صنایع دستی	شدید	دیپلم	خیر
۸	۳۷	MS، مشکل حرکتی	بیکار	متوسط	دیپلم	خیر
۹	۳۹	آتاکسی، لرزش صدا و بدن	بیکار	شدید	دیپلم	خواهر دارای کم‌توانی جسمی
۱۰	۳۹	درد رفتگی لگن و کوتاهی پا	میناکاری	کم	فوق دیپلم	خیر
۱۱	۴۰	کوتاهی پا	نویسنده	کم	دیپلم	خیر
۱۲	۴۵	کم‌توانی دو پا	بیکار	متوسط	زیر دیپلم	خیر
۱۳	۴۸	صرع، بی‌حسی یک طرف بدن	بیکار	متوسط	زیر دیپلم	خیر
۱۴	۴۸	فلج اطفال، هر دو پا	آرایشگر	متوسط	دیپلم	خیر
۱۵	۴۹	فلج پا	بازنشسته	کم	کارشناسی ارشد	خیر
۱۶	۵۴	فلج اطفال	بیکار	شدید	دیپلم	خیر

جدول ۳. مضامین اصلی و زیرمضمون‌ها

مضامین اصلی	زیرمضمون
مضمون اول	تجارب شخصی ترس‌ها باورهای غلط دفاع‌های روان‌شناختی قوانین
مضمون دوم	مسایل فرهنگی پیشنهادها نامناسب حمایت‌ها

باورهای غلط: عده‌ای از دختران دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی بر این باور بودند که دیگران آن‌ها را از لحاظ جنسی جذاب و دارای عاملیت نمی‌بینند و تصور می‌کنند افراد دارای کم‌توانی، به یک پرستار شبانه‌روزی جهت انجام امور روزمره خود نیازمند هستند. یکی دیگر از باورهای عجیب و غریب، اعتقاد افراد دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی به وجود نیروهای ماورایی است که هیچ وقت اجازه نداده است آن‌ها در رابطه‌ای قرار بگیرند. شرکت‌کننده شماره ۱۰ به توانمندی افراد دارای کم‌توانی معتقد بود: «به عده فکر می‌کنن که ماها از پس رابطه جنسی برنمیایم. خب البته به محدودیتایی هست، ولی کلاً اگه بی‌حسی نباشه، مشکلی نیست. یه آقایی به من پیشنهاد داد، ایشون اصلاً حس جنسی نداشت و من گفتم اصلاً من نمی‌تونم با همچین چیزی کنار بیام... مثل این که تو فقط یه پرستار می‌خوای». شرکت‌کننده شماره ۱۲ نیز به نیروهای ماورایی اشاره کرد: «به کاری کردن که بخت ما بسته بشه. یه آقایی بودن که علم زیادی در این رابطه داشتن، گفتن شما رو یه نفر با همزادتون عقد کرده که نمی‌شه شوهر کنین. بارها شده خواستگار تا پشت در خونمون اومده، ولی داخل نشده... اینا یه چیزی هست».

دفاع‌های روان‌شناختی: نکته دیگری که در پژوهش حاضر به کرات به چشم می‌خورد، دفاع‌های روان‌شناختی بود که مصاحبه‌شوندگان از آن استفاده می‌کردند. ابراز تنفر از جنس مخالف، دید آرمانی که عده‌ای از کم سن و سال ترها نسبت به ازدواج داشتند و تفکر همه یا هیچ، به نظر می‌رسید نوعی عناد و لجبازی نسبت به شرایط پیرامون باشد. شرکت‌کننده شماره ۱۴ بیان کرد: «من اصلاً دوست ندارم ازدواج کنم؛ یعنی از پسرا خوشم نیامد، ازشون می‌ترسم. دروغ زیاد می‌گن همشون... همشون خیانت کارن». شرکت‌کننده شماره ۵ بسیار ایده‌آل‌گرایانه فکر می‌کرد: «یا یکی بیاد با همه شرایطی که من می‌خوام، یا این که من اصلاً دیگه ازدواج نمی‌کنم». شرکت‌کننده شماره ۲ ازدواج را پایانی برای مشکلاتش می‌دانست: «اگه ازدواج کنم سروسامون می‌گیرم، خانوادم اذیت نمی‌شن. می‌رم سر خونه و زندگیه خودم، مستقل می‌شم».

برخی شرکت‌کنندگان معتقد بودند که عدم موفقیت در تجربه عشق به عنوان یک نیاز ابتدایی، اما مهم زندگی، منجر به حسرت‌ها و دلخوری‌هایی برای آن‌ها شده است. به عنوان مثال، شرکت‌کننده شماره ۱۶ احساس خود در مورد عشق را اینگونه بیان کرد: «بدون رودربایستی بهتون می‌گم ما معلولا عقده‌ای شدیم. حسرت خیلی چیزها به دلمون مونده، حسرت یه قدم زدن با یه مرد، یه رستوران رفتن... شاید باورتون نشه ولی خیلی از دخترای معلول ما به خاطر پز دادن، راضی به ازدواج با هر کسی می‌شن... حتی اگه بعد از یه مدت طلاق بگیرن».

ترس‌ها: یکی دیگر از تجارب روان‌شناختی که شرکت‌کنندگان به کرات به آن اشاره کردند، ترس بود. تأثیر تجارب تلخ گذشته خودشان یا حکایت زندگی دیگران، به نوعی انتظار شکست را در این افراد بالا برده بود و شکست را حتمی می‌دانستند. شرکت‌کننده شماره ۱۴ معتقد بود: «هیچ آدم سالمی سراغ دختر کم‌توان نیامد مگه این که قصد سوء استفاده داشته باشه؛ چون حتی پسرای کم‌توان هم زن سالم می‌خوان. دخترای کم‌توانی که پولدارن، بالاخره شوهر کردن و دلیلشم کاملاً مشخصه. پسره هیچی نداره، میاد همه مال دختر و جمع می‌کنه بعدشم خسته می‌شه می‌ره خیانت می‌کنه».

دنیای بیرون

اطرافیان چه خانواده و چه جامعه، نقش مهمی در زندگی افراد دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی و همچنین، در مسأله ازدواج و عشق ایفا می‌کنند. در این حوزه، افراد دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی، از نقش قوانین، مسایل فرهنگی، پیشنهادهای نامناسب و حمایت‌ها نام بردند.

قوانین: بر اساس نظر مصاحبه‌شوندگان، قوانینی وجود دارد که به طور غیر مستقیم می‌تواند عاملی جهت سوء استفاده از افراد دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی باشد. البته مصاحبه‌شوندگان از وجود قانون حمایت از حقوق معلولان آگاهی داشتند، اما آنچه مطرح می‌کردند مواردی بود که می‌توانست در قانون عمومی بر علیه فرد دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی استفاده شود. به طور مثال شرکت‌کننده شماره ۱۶ گفت: «من وقتی داشتیم از همسرم جدا می‌شدم، مسأله کم‌توانی برام گران تمام شد. وکیلش با تکیه بر ناتوانی من در تمکین و ارضای همسرم که کاملاً هم دروغ بود، تونست از دادن زمستانیه شونه خالی کنه». او در جای دیگری در زمینه اعتراض خود در رابطه با قوانین ناعادلانه چنین ابراز کرد: «جدیداً قانونی تصویب شده که اگه پسری یه دختر کم‌توان رو عقد کنه، از سربازی معاف می‌شه. خب این یعنی سوء استفاده از زن دارای کم‌توانی؛ یعنی چی مگه ما باز یه هستیم؟».

مسایل فرهنگی: به نظر می‌رسد با وجود پیشرفت‌های موجود در زمینه‌های گوناگون، همچنان دیدگاه‌های سنتی درباره موضوع عشق و ازدواج افراد دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی در جامعه ما وجود دارد. به نظر می‌رسد جامعه حق عاشق شدن و عشق‌ورزی افراد دارای معلولیت را تا حد زیادی نادیده گرفته است و در چنین شرایطی، موضوع علاقمند شدن افراد دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی نیز امری عجیب و دور از انتظار خواهد بود و مجالی برای بروز و ظهور نمی‌یابد و در کمال ناباوری سرکوب می‌شود. شرکت‌کننده شماره ۳ معتقد بود: «متأسفانه جایی داریم زندگی می‌کنیم که اگه کسی بیاد دختر کم‌توان رو بگیره، با وجود تمام ایرادایی که داره، یه قهرمان شناخته می‌شه؛ در صورتی که خیلی خانما با نخاعیای جنگی ازدواج کردن... کلی هم فداکار بودن، ولی اصلاً کسی اسمی ازشون نمی‌اره». شرکت‌کننده شماره ۸ به موانع فرهنگی اشاره کرد: «فرهنگ ما مانع بزرگیم هست؛ چون اجازه نمی‌دهد دختر و پسر راحت با هم آشنا بشن... اگه این نبود آمار ازدواج بچه‌ها بیشتر از اینا بود». شرکت‌کننده شماره ۷ از تفاوت جنسیتی ابراز ناراضی کرد: «پسر کم‌توان اوضاعش خیلی بهتره؛ چون بالاخره مرده، می‌ره یه جایی از دختر سالم خواستگاری می‌کنه، بهش دختر می‌دن».

پیشنهادها نامناسب: با رسیدن به سن ازدواج، مشکل جسمانی از یک طرف و نگاه اطرافیان و احساس خواسته نشدن از جانب جنس مخالف از طرف دیگر، درد عمیقی برای مصاحبه‌شوندگان به حساب می‌آید. برای مصاحبه‌شوندگان ممکن بود یا شرایطی برای عاشق شدن و ازدواج فراهم نشود و یا مواردی ایجاد شود که مناسب وضعیت فرد نیست. شرکت‌کننده شماره ۱۱ مطرح کرد: «برای دوست جوان من خواستگار ۸۰ ساله اومده... دختری کلی کمالات و تحصیلات داره، فقط یک کوچولو پاش مشکل داره، مامانش فشار آورده که باید شوهر کنی به همین...». شرکت‌کننده شماره ۶ هم به پیشنهادهای نامناسب اشاره نمود: «سوار تاکسی شدم (بهم پیشنهاد داد)، البته بارها برام پیش اومده طرف میاد پیشنهاد می‌ده یا بیغیه می‌خواد یا به عنوان زن دوم... اکثراً هم ناراضی‌تی جنسی از زندگی مشترکشون دارن».

حمایت‌ها: بر اساس روایات شرکت‌کنندگان، خانواده و جامعه می‌توانند منبع

یا مانع حمایت باشند. شرکت‌کننده شماره ۹ به نوعی به حمایت‌های افراطی برخی خانواده‌ها اشاره کرد: «مورد بوده دختری لرزش داشته، با دارو بیماری رو پنهان کردن... بعد از عقد پسر متوجه شده، خب خانواده پنهان کردن که دختری رو شوهرش بدن». در مقابل، شرکت‌کننده شماره ۱۱ از حمایت درست خانواده‌اش گفت: «خدا رو شکر خانواده‌ای دارم که همیشه حامی من بودن. هیچ وقتم نخواستن منو وادار به انجام کاری مثل ازدواج بکنن. بهم مشورت می‌دن و می‌گن تصمیم با خود». شرکت‌کننده شماره ۴ اظهار داشت: «خانواده پدری من معتقدن که معلول رو چه به تشکیل زندگی... یه لقمه نون بخور و راه برو. چرا؟ شاید ما هم خدا خواست و خوشبخت شدیم».

بحث

هدف از انجام پژوهش حاضر، واکاوی چالش‌های مربوط به موضوع عشق از دیدگاه دختران دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی شهر اصفهان بود. چالش‌های مربوط به دنیای درون فرد به «تجارب شخصی، ترس‌ها، دفاع‌های روان‌شناختی و باورها» تقسیم گردید. به نظر می‌رسد که از میان چالش‌های دنیای درون فرد، تجربیاتی از اهمیت و اثرگذاری بیشتری برخوردار می‌باشد و گاهی ریشه سایر چالش‌های درونی همچون ترس‌ها، دفاع‌های روان‌شناختی و باورهای نادرست به حساب می‌آید. چالش‌های به دست آمده برای دنیای بیرون نیز شامل «قوانین، مسایل فرهنگی، پیشنهادهای نامناسب و حمایت‌ها» بود.

تجارب فردی شامل حوزه بسیار وسیعی است، اما به نظر می‌رسد یکی از اصلی‌ترین موارد در بحث تجربیات فردی، مبحث خودمختاری باشد. یک فرد دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی و به خصوص یک دختر، مانند سایر افراد از استقلال و خوداتکایی به میزان دلخواه برخوردار نیست. البته استقلال به معنای اعمال کنترل و نفوذ بر دیگران نیست، بلکه بدین معناست که فرد قادر به پیروی کردن از برنامه‌ها و قوانین خود می‌باشد و یک موجود منفعل وابسته به دیگران یا تحت تأثیر محیط نباشد (۲۰). هنگامی که چنین اصل مهمی به راحتی از زندگی یک فرد گرفته شود، ممکن است با مفهوم وابستگی رشد کند و در سنین نوجوانی و جوانی نه تنها فاقد ویژگی‌های مثبت روان‌شناختی همچون عزت نفس (که در بحث آشنایی از شاخص‌های اساسی است) باشد، بلکه قادر نباشد که تصمیم بگیرد که با چه کسی و چگونه در ارتباط قرار گیرد (۱۰). چالش‌های درونی فرد از جمله ترس‌ها، باورها و دفاع‌ها، شاید ناشی از تجربیات استقلال باشد. وقتی استقلال درونی در فرد شکل نگرفته باشد، نمودهای آسیب‌زای درونی و بیرونی در او شکل می‌گیرد. استقلال و عدم اتکای به دیگران، از جمله مهم‌ترین اصول زندگی افراد دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی به شمار می‌رود (۲۱). نمود درونی آسیب، کاهش عزت نفس و افزایش باورهای منفی و نمود بیرونی آن، عدم خودمختاری، گوشه‌گیری و انزوای اجتماعی است. مطالعات پیشین به مقایسه ترس و کمبود عزت نفس بر ازدواج پرداخته و گزارش کرده‌اند که اصولاً افراد دارای معلولیت می‌ترسند که وارد رابطه شوند؛ چرا که طبق تجربیات قبلیشان، این رابطه با ننگ همراه خواهد بود. آن‌ها می‌ترسند از این که نتوانند شریک خود را ارضا کنند و در یک رابطه ناعادلانه گرفتار شوند (۲۲). همچنین، چنین افرادی همواره در مورد تناسب اندام خود نگران هستند و انتظاراتی که از یک زندگی عاطفی در آن‌ها ایجاد شده است، برگرفته از سایر عوامل زندگی آن‌ها می‌باشد (۲۳).

دسته دوم چالش‌ها مربوط به دنیای بیرون فرد است. بر اساس نظر شرکت‌کنندگان، درون‌مایه تمام چالش‌ها در دنیای بیرون، به جامعه و اطرافیان

جهت حمایت از این قشر آسیب‌پذیر می‌باشد. واکاوی چالش‌ها و مشکلات افراد دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی در بحث عشق، می‌تواند زمینه‌ساز انجام تحقیقات و مطالعات بیشتر شود و زمینه برنامه‌های اجرایی را فراهم آورد. لازم به ذکر است که مطالب مطرح شده در پژوهش حاضر، تجارب زیسته مصاحبه شونده‌گان فعلی بود و ما آگاه هستیم که تعداد افراد دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی که موفق به تجربه عشق و زندگی مشترک شده‌اند، کم نیست و مطالعه تجارب آن گروه نیز می‌تواند اطلاعات عمیقی در اختیار محققان قرار دهد.

تشکر و قدردانی

تحقیق حاضر برگرفته از پایان‌نامه مقطع کارشناسی ارشد با کد IR.UI.REC.1398.067، مصوب دانشگاه اصفهان می‌باشد. بدین وسیله نویسندگان از شرکت‌کنندگانی که در مطالعه حاضر مشارکت نمودند و اطلاعات عمیق زندگی خود را بیان کردند، سپاسگزاری می‌نمایند. همچنین، از معاونت پژوهشی دانشگاه اصفهان به جهت حمایت از این پژوهش، تشکر و قدردانی به عمل می‌آید.

نقش نویسندگان

مهتاب اسماعیلی‌پور، طراحی و ایده‌پردازی مطالعه، خدمات پشتیبانی و اجرایی و علمی مطالعه، فراهم کردن تجهیزات و نمونه‌های مطالعه، جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل و تفسیر نتایج، تنظیم دست‌نوشته، ارزیابی تخصصی دست‌نوشته از نظر مفاهیم علمی، تأیید دست‌نوشته نهایی جهت ارسال به دفتر مجله، مسؤولیت حفظ یکپارچگی فرایند انجام مطالعه از آغاز تا انتشار و پاسخ‌گویی به نظرات داوران، اعظم نقوی، طراحی و ایده‌پردازی مطالعه، خدمات پشتیبانی و اجرایی و علمی مطالعه، تحلیل و تفسیر نتایج، تنظیم دست‌نوشته، ارزیابی تخصصی دست‌نوشته از نظر مفاهیم علمی، تأیید دست‌نوشته نهایی جهت ارسال به دفتر مجله، مسؤولیت حفظ یکپارچگی فرایند انجام مطالعه از آغاز تا انتشار و پاسخ‌گویی به نظرات داوران را بر عهده داشتند.

منابع مالی

این مطالعه برگرفته از پایان‌نامه مقطع کارشناسی ارشد مشاوره خانواده با کد IR.UI.REC.1398.067، مصوب دانشگاه اصفهان می‌باشد. دانشگاه اصفهان در جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل و گزارش آن‌ها، تنظیم دست‌نوشته و تأیید نهایی مقاله برای انتشار نقشی نداشته است.

تعارض منافع

نویسندگان دارای تعارض منافع نمی‌باشند. دکتر اعظم نقوی و دکتر مریم فاتحی‌زاده در گروه مشاوره دانشگاه اصفهان مشغول به کار هستند. خانم مهتاب اسماعیلی‌پور از سال ۱۳۹۸ به عنوان دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد مشاوره خانواده در دانشگاه اصفهان مشغول به تحصیل می‌باشد.

فرد برمی‌گردد. حمایت‌ها، قوانین، مسایل فرهنگی و نوع پیشنهادها ممکن است خواسته یا ناخواسته تبعیضاتی به افراد تحمیل کند. از دیدگاه Goffman، جامعه نگاه عادی و معمولی به افراد دارای کم‌توانی ندارد و چنین دیدگاهی در طی سال‌های متمادی، زمینه‌ای را فراهم می‌سازد که موانعی بر سر راه زندگی افراد دارای کم‌توانی قرار گیرد (۲۴). همیشه به فرد دارای کم‌توانی القا شده است که با دیگران تفاوت دارد، اما این تفاوت نه به معنای برتری و داشتن حقوق مساوی با دیگران، بلکه به معنای داشتن حق کمتر است. نادیده گرفتن فرد و توانمندی‌های او به معنی گرفته شدن فرصت‌هایی است که فرد قادر بوده است در حوزه‌های مختلف اجتماع مشارکت و احساس مفید بودن داشته باشد و سلامت روان او تأمین گردد (۵). گویی جامعه به سادگی فرصت عشق‌ورزی و احساس تعلق داشتن را نیز از افراد دارای کم‌توانی می‌گیرد. دختران دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی تحت شرایط برابر در می‌یابند که حق دارند کسی را دوست داشته باشند و مورد محبت و علاقه دیگران باشند (۲۵). حمایت اجتماعی، نقش مهمی در بهبود شرایط روانی و تسهیل روند ازدواج افراد دارای معلولیت ایفا می‌کند؛ در حالی که افراد دارای معلولیت اغلب احساس حمایت اجتماعی کمتری دارند (۲۶). ورود به اجتماع می‌تواند به ایجاد روابط عاطفی و آشنایی افراد کمک کند، اما طبق نتایج تحقیق حاضر، بیشتر مشکلات افراد دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی ناشی از نوعی درماندگی آموخته شده است. احساس درماندگی نسبت به توانایی‌های خود در مسایل عاطفی و عاشقانه، سبب می‌شود که فرد موقعیت‌های عاطفی موجود را نیز با شک و ترس به راحتی از دست بدهد.

محدودیت‌ها

اگرچه نتایج پژوهش حاضر بیش از همه در ارتباط با تجارب دختران دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی ارائه نمود، اما مطالعه با روش کیفی انجام شد و محدودیت روش کیفی از جمله عدم قابلیت تعمیم‌پذیری نمونه‌ها به کل جامعه را باید در نظر گرفت. از طرف دیگر، میزان همکاری آزمودنی‌ها و صداقت آن‌ها در قسمت خودافشایی و بیان تجاربشان از مواردی است که تا حدودی از اراده و کنترل پژوهشگر خارج است و می‌تواند نتایج تحقیق را تحت تأثیر قرار دهد. به دلیل محدودیت زمانی، پژوهش به صورت ترکیبی انجام نگرفت و در صورت ترکیبی بودن، ممکن بود اطلاعات بیشتری به دست آید.

پیشنهادها

با توجه به این که موضوع مورد نظر، بررسی چالش‌های عشق و ازدواج در دختران دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی بود، پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های کمی و کیفی آینده، چالش‌های عشق و ازدواج را در دیگر گروه‌های خاص جامعه از جمله سایر کم‌توانی‌ها، افراد دارای اعتیاد و افراد دارای بیماری‌های خاص مورد بررسی قرار دهد. بررسی کمی عوامل مؤثری که می‌توانند در کاهش چالش‌های مربوط به عشق و ازدواج دختران دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی تأثیرگذار باشند، نیز اطلاعات مفیدی ارائه خواهد داد.

نتیجه‌گیری

چالش‌ها و معضلات موجود در زندگی افراد دارای کم‌توانی جسمی - حرکتی و نیازهای آن‌ها که شامل عشق هم می‌شود، نشان دهنده نیاز به اقدامات مناسب

References

- Sels L, Cabrieto J, Butler E, Reis H, Ceulemans E, Kuppens P. The occurrence and correlates of emotional interdependence in romantic relationships. *J Pers Soc Psychol* 2020; 119(1): 136-58.
- Saberi A, Mohammad Beigi S. Language of love in the Persian literature. *Language Art* 2018; 3(2): 7-28. [In Persian].
- Sprecher S, Hatfield E. The importance of love as a basis of marriage: Revisiting Kephart (1967). *J Fam Issues* 2015; 38(3): 312-35.
- Maslow AH. Preface to motivation theory. *Psychosomatic Medicine* 1943; 5: 85-92.
- Huang HH. Perspectives on early power mobility training, motivation, and social participation in young children with motor disabilities. *Front Psychol* 2017; 8: 2330.
- World Health Organization. World Report on Disability, 2011 [Online]. [cited 2011]; Available from: URL: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/70670/WHO_NMH_VIP_11.01_eng.pdf;jsessionid=FAD88F7DA03D4A5DC236058F4A31F919?sequence=1
- Dastyar V, Mohammadi A. Investigating the empowerment of the physically-handicapped people and its related factors: A cross-sectional, analytical study in Kohgiluyeh and Boyer-Ahmad Province in 2015. *J Rehab* 2019; 19(4): 354-69. [In Persian].
- Ostadian Khani Z, Fadie Moghadam M. Effect of acceptance and commitment group therapy on social adjustment and social phobia among physically-disabled persons. *J Rehab* 2017; 18(1): 63-72. [In Persian].
- Kawaguchi N. Difficulties disabled women in Japan face with regard to love, marriage, and reproduction. *Ars Vivendi Journal* 2019; 11: 48-60.
- Gartrell A, Baesel K, Becker C. "We do not dare to love": women with disabilities' sexual and reproductive health and rights in rural Cambodia. *Reprod Health Matters* 2017; 25(50): 31-42.
- Tyler I. Resituating Erving Goffman: From stigma power to black power. *The Sociological Review* 2018; 66(4): 744-65.
- Merghati-Khoei E, Maasoumi R, Zarei F, Laleh L, Pasha YY, Korte JE, et al. How do Iranian people with spinal cord injury understand marriage? *Top Spinal Cord Inj Rehabil* 2017; 23(1): 71-7.
- Pezhhan A, Afshari P. Attitudes of women with disabilities in tehran toward childbearing. *A Research Journal on Social Work* 2017; 4(11): 152-84. [In Persian].
- Lundevaller E, Haage H, Vikström L. Disabled and unmarried? Marital chances among disabled people in nineteenth-century northern Sweden. *Essays Econ Bus Hist* 2017; 35(1): 207-38.
- Bebetsov E, Derri V, Zafeiriadis S, Kyrgiridis P. Relationship among students' attitudes, intentions and behaviors towards the inclusion of peers with disabilities, in mainstream physical education classes. *Int Electron J Elementary Educ* 2013; 5(3): 233-48.
- Liberman A. Disability, sex rights and the scope of sexual exclusion. *J Med Ethics* 2018; 44(4): 253-6.
- Peta C. The 'Sacred' institution of marriage: The case of disabled women in Zimbabwe. *Sex Disabil* 2017; 35(1): 45-58.
- Biabangard E. Research methods in psychology and educational sciences. Tehran, Iran: Doran Publications; 2014. p. 287-303. [In Persian].
- Gall M, Borg W, Gall J. Educational research: an introduction (vol. 2). Trans. Abolghasemi M, Nasr AR, Oreizi HR, Khosravi Z, Kianmanesh A, Shahni Yeylagh M, et al. Tehran, Iran: Shahid Beheshti University Press; 2017. p.1029-1054. [In Persian].
- Lee KJ, Chung MS. The effects of human, social and cultural capitals on economic independence and life satisfaction in disabled persons. *Journal of the Korea Convergence Society* 2017; 8(6): 337-48.
- Sultan B, Malik NI, Atta M. Effect of social support on quality of life among orthopedically disabled students and typical students. *J Postgrad Med Inst* 2016; 30(3): 254-8.
- Collisson B, Edwards JM, Chakrrian L, Mendoza J, Anduiza A, Corona A. Perceived satisfaction and inequity: a survey of potential romantic partners of people with a disability. *Sex Disabil* 2020; 38(3): 405-20.
- Hunt X, Swartz L, Carew MT, Braathen SH, Chiwaula M, Rohleder P. Dating persons with physical disabilities: The perceptions of South Africans without disabilities. *Cult Health Sex* 2018; 20(2): 141-55.
- Goffman E. Stigma: Notes on the management of Spoiled identity. Trans. Kianpour M. Tehran, Iran: Nashre Markaz; 2007. p. 115-56. [In Persian].
- Khanjani MS, Khankeh HR, Younesi SJ, Azkhosh M. The main factors affecting the acceptance and adaptation with spinal cord injury: A qualitative study. *J Rehab* 2019; 19(4): 276-91. [In Persian]
- Forouzan AS FA, Mahmoodi A, Jorjoran Shushtari Z, Salimi Y, Sajjadi H, Mahmoodi Z. Perceived social support among people with physical disability. *Iran Red Crescent Med J* 2013; 15(8): 663-7.

A Romantic Challenge: A Qualitative Study of the Lived Experiences of Challenges of Love among Girls with a Physical Disability

Mahtab Esmailipour¹, Azam Naghavi², Maryam Fatehizadeh³

Original Article

Abstract

Introduction: The aim of this study was to identify the perceived challenges of girls with disabilities about love.

Materials and Methods: The study was a qualitative study and the target population included single girls with physical disabilities aged 18 years and older in Isfahan, Iran. Data were obtained through in-depth interviews with 16 girls with physical disabilities who were selected through purposive sampling from among the girls referring to two service centers for people with physical disabilities. Data analysis was performed using the Colaizzi's method.

Results: The challenges of girls with physical disabilities about love were generally divided into two categories of challenges related to the inside and outside world. Internal challenges included personal experiences, fears, beliefs, and psychological defenses, and external challenges included law, culture, suggestions, and advocacy.

Conclusion: People with physical disabilities face challenges related to themselves and society when dealing with love. Paying attention to these challenges can help empower these people to deal with them appropriately.

Keywords: People with disabilities; Physical disability; Single person; Love

Citation: Esmailipour M, Naghavi A, Fatehizadeh M. **A Romantic Challenge: A Qualitative Study of the Lived Experiences of Challenges of Love among Girls with a Physical Disability.** J Res Rehabil Sci 2020; 16: 201-7.

Received date: 03.09.2020

Accept date: 23.06.2020

Published: 05.10.2020

1- Department of Counseling, School of Education and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran

2 -Assistant Professor, Department of Counseling, School of Education and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran

3- Professor, Department of Counseling, School of Education and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran

Corresponding Author: Azam Naghavi; Assistant Professor, Department of Counseling, School of Education and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran; Email: az.naghavi@edu.ui.ac.ir